

Този проект е финансиран
от Програма „Правосъдие“
на ЕС, Грант. споразумение
№ 101087342

POLINE

ПРАВНИ ПРИНЦИПИ В НАЦИОНАЛНАТА И ЕВРОПЕЙСКАТА
СЪДЕБНА ПРАКТИКА ПО ДДС

Анализ на правни принципи в съдебната практика по ДДС чрез изкуствен интелект

Уебинар за представяне на демонстрационната
версия на онлайн платформата POLINE

21.05.2025

Този проект е финансиран
от Програма „Правосъдие“
на ЕС, Грант. споразумение
№ 101087342

POLINE

ПРАВНИ ПРИНЦИПИ В НАЦИОНАЛНАТА И ЕВРОПЕЙСКАТА
СЪДЕБНА ПРАКТИКА ПО ДДС

Концепцията за „съдебни принципи на правото“ в теорията и практиката

Диляна Божанова - юрист, АПИС Европа

Съдебен принцип на правото (СПП) / Judicial Principle of Law (JPOL)

- Част от **мотивите** на съдебното решение, в която се съдържа:
 - тълкуване на правна норма или правен принцип, или
 - подвеждане на фактите от конкретния казус към хипотезата на определена правна норма.

- **Субектът**, който извършва тълкуването:
 - национален съд с ранг на върховна юрисдикция в съответната държава, или
 - Съдът на Европейския съюз.

- Сходни понятия:
 - „ratio decidendi“ - правното основание, което стои зад определено решение; правната обосновка; изложение на правните аргументи, на които се основава решението на съда;
 - **съдебна тълкувателна формула**;
 - прецедент - в правните системи, базирани на общото право - решение по правен спор, което за първи път разрешава даден правен въпрос и се прилага като задължително за всеки подобен случай; стандарт за правна практика; събиране и публикуване на прецедентите в сборници.

- Значение:
 - За съдиите - може да послужи като **ориентир за решаване на повдигнати бъдещи спорове** по същия въпрос;
 - За адвокатите - при изграждането на аргументацията си могат да се позоват на **установена съдебна практика** по същия въпрос.

Общи правни принципи и съдебни принципи

Съдебни **принципи** на правото

=

Съдебно тълкуване – извеждане на правило по
тълкувателен път от съда

Общоприложима тълкувателна формула

Постоянна/установена съдебна практика

Принципи на облагането с ДДС

- **Принцип за облагаемост** на всички възмездни доставки на стоки и услуги, извършени от задълженото лице - член 2, параграф 1 от Директива 2006/112 - всяка доставка на стоки или услуги, извършена възмездно от данъчнозадължено лице, се облага с ДДС
- **Принцип на данъчен неутралитет** – общата система на ДДС не трябва да води до облагодетелстване или ощетяване, а да бъде неутрална; спазването на принципа за данъчен неутралитет не допуска дадена доставка да не бъде освободена, ако отговаря на изискванията на член 132 от Директивата за ДДС.
- **Принцип на пропорционалност** - член 1, параграф 2 от Директива 2006/112 - общата система на ДДС изисква прилагането към стоките и услугите на общ данък върху потреблението, точно пропорционален на цената на стоките и услугите, колкото и сделки да се изпълняват в процеса на производството и разпределението преди фазата, на която се начислява данъка.

Видове СПП

Юрисдикция	Вид	Обхват	Формулировка	Отношение към фактите	Относителност към ДДС
• Европейски съюз • България • Италия • Швеция	• Цитиращи съдебна практика • Без цитат на предишна съдебна практика	• ЕС • Национални • ЕС и национални	• Изрични • Имплицитни	• С включени факти • Без включени факти	• Относителни към ДДС • Други

Решения на СЕС по преюдициални запитвания

- **Значение:**

- задължителен характер – осигурява се еднакво тълкуване на европейското законодателство във всички държави членки; националната юрисдикция е длъжна да се съобрази с даденото тълкуване при решаването на висящия пред нея спор; безпротиворечивото решаване на сходни казуси;
- промяна в националното законодателство в случаите на констатирано несъответствие;
- засилване на ролята на националните съдии, които са призвани да следят за правилното и еднакво приложение на разпоредбите на ПЕС и за съвместимостта на националното законодателство с тях;
- принос на българските административни съдилища – 48 решения на СЕС по преюдициални запитвания, повдигнати от български съдилища по въпроси на общата система на облагане с ДДС.

- **Ясна и формализирана структура, установен формат на цитиране на предишна практика:**

[Решение на Съда \(пети състав\) от 5 юли 2018 г. Marcandi Limited срещу Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs, дело C-544/16](#)

СПП 2:

„Съгласно постоянната съдебна практика доставката на услуги е извършена „възмездно“ по смисъла на тази разпоредба само ако между доставчика и получателя съществува правоотношение, в рамките на което се правят взаимни престации, като полученото от доставчика възнаграждение представлява действителната равностойност на услугата, предоставена на получателя (**решения от 16 декември 2010 г., MacDonald Resorts, C-270/09 , EU:C:2010:780 , т. 16 и цитираната съдебна практика, както и от 20 юни 2013 г., Newey, C-653/11 , EU:C:2013:409 , т. 40**)“.

СПП 8:

„**Член 2, параграф 1, буква в) от Директива 2006/112/ЕО** на Съвета от 28 ноември 2006 година относно общата система на данъка върху добавената стойност **трябва да се тълкува в смисъл, че** предоставянето на „кредити“ като разглежданите в главното производство, които позволяват на клиентите на даден оператор да наддават в организирания от него аукцион, съставлява възмездна доставка на услуги, чиято насрещна престация е сумата, платена за посочените „кредити“.

- **Наследството на римското право**

- **Формуларен процес** - способ за разрешаване на спорове между частни лица със съдействието на съдебен магистрат (претор), който съставя писмена програма – *formula*, за решаването на спора. След като страните изложат устно исканията си, преторът изготвя този писмен документ, като включва в него съществени елементи на спора и посочва въпросите, по които трябва да се произнесе съдията. Наподобява съвременния доклад на съдията-докладчик по делото, съдържа структурата на съдебното решение. Така изготвената формула е била отнасяна от страните пред заклетия съдия, който окончателно разрешавал спора им чрез издаването на решение – *sententia*.

- **Школата на глосаторите и постглосаторите** - римското право бива преоткрито и доразвито от глосаторите и постглосаторите – първите правни учени в съвременния смисъл на думата, започнали научната си работа в Университета на Болоня в края на XI и началото на XII век. С коментарите и тълкуванията си върху класическите римски юристи успяват да направят приложими в съвременността институтите на римското право, върху които са поставени и основите на цялата континентална правна система.

- **Съвременна система на италианския данъчен процес**

- Специализирани данъчни съдилища - **Първоинстанционен данъчен съд** (Corti di Giustizia Tributaria di Primo Grado), **Второинстанционен данъчен съд** (Corti di Giustizia Tributaria di Secondo Grado)
 - **Върховен касационен съд** (Corte Suprema di Cassazione) – решенията на Второинстанционния данъчен съд подлежат на обжалване пред Касационния съд, но само на изрично предвидени основания. Не се произнася по фактите, а само относно правилното приложение на закона. В решенията на Касационния съд се съдържат **абстрактно формулирани изводи**, които могат да се приложат при сходни казуси. В тези изводи се използва изрична правна формула, която винаги включва термина „**principio di diritto**“ – напр. [Cass. 2014 5362](#), [Cass. 2020 20167](#).

- **Обобщаване на съдебната практика - максими (massime)**

В рамките на Касационния съд функционира служба, която играе ключова роля в осигуряването на правилно и еднакво тълкуване на закона - Ufficio del Massimario. Задачата на Службата е да идентифицира правните принципи в решенията на Касационния съд и да изготвя т. нар. **максими** („massime“) - кратки изложения на принципни положения, потвърдени от Съда. Те се публикуват в национална база данни, достъпна в интернет с регистриран достъп (Italgire).

СПП в българската правна теория - 1

➤ Проф. Иван Апостолов, „Еволюцията на континенталната тълкувателна теория“

- В синтезиран вид проф. Иван Апостолов обобщава еволюцията на тълкувателната теория в Европа през последните няколко века, като прави критичен преглед на схващанията за правомощията на съдията при прилагането и тълкуването на писания закон, при запълването на празнотите и за правото на съдията да подхожда творчески при решаването на делата.
- „Съдилищата постоянно установяват, извън кодексите и извън законите, едно обичайно право с ново формиране. Съдебната власт никога не е обвързана от своята предшестваща юриспруденция; но, на дело, най-често тя се съобразява с нея, и стабилността на нейните решения е равностойна за частните лица с едно задължително законодателство...“

СПП в българската правна теория - 2

➤ Проф. Живко Сталев, „Съдебната практика като източник на правото“

„И най-изобретателният законодател не може да обхване в хипотезиса на своите разпоредби цялото разнообразие от житейски хипотези, при които трябва да важат заповяданите от него правни последици (...).

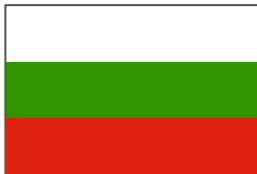
Като използва бланкетни понятия, нормативният акт неизбежно възлага на съдилищата функцията да ги изпълнят с конкретно съдържание, подвеждайки под тях хилядите разнообразни житейски случаи, с които са сезирани. Така съдебната практика става съобразно волята на самия законодател съпричастна в конкретизацията на нормативния акт, без която той не може да бъде приложен.“

СПП в българската правна теория - 3

➤ Проф. Янаки Стоилов, "Правните принципи: теория и приложение"

Континенталната правна традиция е по-благосклонна към законодателно прогласените, отколкото към съдебно обявените принципи. Инцидентното позоваване на вторите, особено когато става за първи път, често предизвиква значителни разногласия в обществото и в юридическите среди. Въпреки това съдебно изведените принципи имат своята роля и в правоприлагането в България най-вече при сложни дела, които не могат да се разрешат само чрез изрично формулираните норми.

СПП в практиката на Върховния административен съд на Република България

- **Ограничения за тълкуване на данъчните закони**

- Принцип за законоустановеност на данъчните задължения
- Неприложимост на тълкуването по аналогия в данъчното право
- Забрана за утежняване на положението на жалбоподателя

- **Тълкувателни решения**

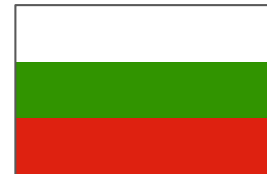
Тълкувателно решение № 4 от 10.05.2022 г. на ВАС по т. д. № 2/2020 г.

СПП: Обхватът на солидарната отговорност по чл. 177 от ЗДДС включва и задълженията за лихви за забава върху дължимия и невнесен данък от друго лице.

- **Решения по конкретни казуси**

[Решение № 12682 от 15.12.2023 г. на ВАС по адм. д. № 2610/2023 г., I о.](#)

СПП 2: Понятието доставка на услуга е обективно по характер и се прилага независимо от целите и резултатите от конкретните сделки. Доставката на услуга ще подлежи на облагане с ДДС ако между доставчика и получателя съществува правоотношение, в рамките на което се правят взаимни престации, като полученото от доставчика възнаграждение представлява действителната равностойност на услугата, предоставена на получателя (Решение на СЕС от 20 юни 2013 г. по дело C-653/11, Paul Newey, т. 40, т. 41).

Библиография:

[Доклад на Асоциацията на държавните съвети и върховните административни съдилища на Европейския съюз: "Върховните административни съдилища: функции и достъп до тях"](#)

Апостолов, И. [Еволюцията на континенталната тълкувателна теория.](#) – Годишник на Софийския университет, ЮФ, 1945-1946, т. XLI

Сталев, Ж. [Съдебната практика като източник на правото.](#) – Съвременно право, 1997, № 6

Стоилов, Я. Правните принципи: теория и приложение. С.: Сиби, 2018

Neil MacCormick, Robert S. Summers, Arthur L. Goodhart, Interpreting Precedents - A Comparative Study, Routledge, 1997

G. Zaccaria, La giurisprudenza come fonte di diritto, 2007

C. Sacchetto, Le fonti del diritto internazionale tributario e dell'ordinamento fiscale europeo, in ID., Principi di diritto tributario europeo e internazionale, Torino, 2016, 21

G. Bizioli, Building the EU Tax Sovereignty: Lessons from Federalism, in World tax journ., 2022

L. Carpentieri, Riserva di legge e consenso al tributo, in Enc. Treccani online, 2015

POLINE

ПРАВНИ ПРИНЦИПИ В НАЦИОНАЛНАТА И ЕВРОПЕЙСКАТА
СЪДЕБНА ПРАКТИКА ПО ДДС

Този проект е финансиран
от Програма „Правосъдие“
на ЕС, Грант. споразумение
№ 101087342

Благодаря за вниманието!

Платформата POLINE: <https://www.poline-tool.eu>

Уебсайт на проекта POLINE: <https://site.unibo.it/poline/en>

Уебсайт на АПИС Европа: <https://apis.bg>